

Філологічні науки

УДК 811.512.161

Федорець Ольга Костянтинівна

*студентка ОП «Східна філологія, західноєвропейська мова та переклад:
турецька мова і література»*

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Федорец Ольга Константиновна

*студентка ОП «Восточная филология, западноевропейский язык и перевод:
турецкий язык и литература»*

Учебно-научного института филологии

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Fedorets Olga

*Master's Student of "Eastern Philology, Western European Language and
Translation: Turkish Language and Literature" EP*

Educational and Scientific Institute of Philology

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник:

Телешун Катерина Олегівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри тюркології

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГАЗЕТНОЇ ЛЕКСИКИ СОЦІАЛЬНО-
ПОЛІТИЧНИХ ТУРЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ
МОВОЮ**

**ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ГАЗЕТНОЙ ЛЕКСИКИ
СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ТУРЕЦКОЯЗЫЧНЫХ ТЕКСТОВ
НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК
PECULIARITIES OF TRANSLATION OF NEWSPAPER
VOCABULARY OF SOCIO-POLITICAL TURKISH TEXTS INTO
UKRAINIAN LANGUAGE**

Анотація. У статті розглядаються проблеми підбору лексичних одиниць під час перекладу соціально-політичних газетних текстів з турецької на українську мову. Також, були досліджені основні прийоми, які використовуються при перекладі газетно-інформаційних матеріалів турецькою мовою. Особлива увага приділяється визначенню специфіки лексичних трансформацій при перекладі текстів соціально-політичної тематики, таких як конкретизація, генералізація, додавання, вилучення та перестановка слова. Досліджуються шляхи перекладу турецьких суспільно-політичних реалій, встановлюється роль перекладача як посередника між текстом оригіналу та читачем. У праці наголошується на необхідності знання культури турецького соціуму, умінні враховувати специфіку перекладу відповідно до його цілей, реципієнтів і основної ідеї тексту. Також наводяться приклади основних особливостей турецькомовних соціально-політичних текстів газетного типу. Доведено, що для більш точної передачі інформації необхідно враховувати не лише граматичні та лексичні, але й стилістичні особливості соціально-політичних текстів. У статті також наведено приклади фахових словосполучень, що зустрічаються під час перекладу турецьких соціально-політичних газетних текстів. Виокремлено основні проблеми перекладу соціально-політичних текстів та запропоновано шляхи їх вирішення. Для реалізації дослідження були використані матеріали турецькомовних газет «Akşam», «Posta», «Hürriyet», «Sabah» та за допомогою методу суцільної вибірки, було

досліджено частоту використання лексичних трансформацій під час перекладу.

Ключові слова: переклад, газетні тексти, турецька мова, публіцистичний стиль, лексичні відповідники.

Анотація. В статті розглядаються проблеми підбору лексических одиниць при переведі соціально-політических газетних текстів з турецького на український мову. Також були досліджені основні приєми, котрі використовуються при переведі газетно-інформаційних матеріалів на турецький мову. Особливу увагу приділяється визначенню специфіки лексических трансформацій при переведі текстів соціально-політическої тематики, таких як конкретизація, генералізація, додавання, із'язтя і перестановка слова. Досліджуються шляхи переведі турецьких суспільно політических реалій, встановлюється роль перекладача як посередника між текстом оригіналу і читачем. В роботі відзначається необхідність знання культури турецького суспільства, вміння враховувати специфіку переведі в суспільстві з його цілями, реципієнтами і основною ідеєю тексту. Також приводяться приєми основних особливостей турецькомовних соціально-політических текстів газетного типу. Доведено, що для більш точної передачі інформації слід враховувати не тільки граматическіє і лексическіє, але і стилістическіє особливості соціально-політических текстів. В статті також представлені приєми професійних словосполучень, котрі зустрічаються при переведі турецьких соціально-політических газетних текстів. Виділені основні проблеми переведі соціально-політических текстів і запропоновані шляхи їх розв'язання. Для реалізації дослідження були використані матеріали турецькомовних газет «Akşam», «Posta», «Hürriyet», «Sabah» і з допомогою методу сплошної вибірки, була

исследована частота использования лексических трансформаций при переводе.

Ключевые слова: перевод, газетные тексты, турецкий язык, публицистический стиль, лексические соответствия.

Summary. *The article considers the problems of selection of lexical units during the translation of socio-political newspaper texts from Turkish into Ukrainian. Also, the main techniques used in the translation of newspaper and information materials into Turkish were studied. Particular attention is paid to determining the specifics of lexical transformations in the translation of socio-political texts, such as concretization, generalization, addition, removal and permutation of words. The ways of translating Turkish socio-political realities are studied, the role of the translator as a mediator between the text of the original and the reader is established. The paper emphasizes the need for knowledge of the culture of Turkish society, the ability to take into account the specifics of translation in accordance with its goals, recipients and the main idea of the text. There are also examples of the main features of Turkish-language socio-political newspaper-type texts. It is proved that for more accurate transfer of information it is necessary to take into account not only grammatical and lexical, but also stylistic features of socio-political texts. The article also gives examples of professional phrases found during the translation of Turkish socio-political newspaper texts. The main problems of translation of socio-political texts are highlighted and ways to solve them are suggested. The materials of the Turkish-language newspapers «Akşam», «Posta», «Hürriyet», «Sabah» were used for the research and the frequency of lexical transformations during translation was studied using the method of continuous sampling.*

Key words: translation, newspaper texts, Turkish language, journalistic style, lexical equivalents.

Постановка проблеми. Проблема полягає у виявленні ключових питань перекладу турецьких соціально-політичних газетних текстів українською мовою та їх особливостей, необхідності використання перекладацьких прийомів та трансформацій, потрібних для створення фахового перекладу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Протягом останніх десятиліть провідними темами фахівців у галузі перекладознавства були такі загальнотеоретичні проблеми, як еквівалентність та адекватність, теорія перекладацьких відповідностей, класифікація типів текстів, семантична та прагматична адаптація тексту. Серед них В.Н.Комісаров, О.Д.Швейцер, В.І.Карабан, О.І. Чередниченко, А. В. Федоров та інші, праці яких стали фундаментом для аналізу та дослідження перекладу турецькомовних соціально-політичних газетних текстів. Дослідженнями перекладу газетних текстів займалося чимало як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них І. В. Арнольд, яка вважала, що «мова газети має певні лексичні, граматичні та стилістичні особливості, до яких належить вживання оцінної лексики, яка має яскраве емоційне забарвлення, великої кількості кліше та фразеологічних одиниць, скорочень, використання іноземних слів, неологізмів, а в деяких випадках навіть історизмів, функцією яких у статтях на актуальні теми є проведення історичних паралелей» [10, с. 184]. Д. Д. Шишкова підкреслює частоту вживаності певної термінології при перекладі газетних текстів, зокрема, економічної та юридичної, на що потрібно звертати особливу увагу при перекладі будь-якого виду інформаційних текстів [21, с. 2]. Також, серед сучасних досліджень можна простежити акцентування уваги саме на важливості адекватного та еквівалентного перекладу газетних текстів. С.В.Сорокін вважає, що будь-який перекладений текст може виявитися еквівалентним навіть на максимально можливому рівні, але неадекватним і навпаки – переклад може бути адекватним, але значною мірою

нееквівалентним [19, с. 2]. Особливу увагу науковців також привертає вивчення та дослідження перекладу соціально-політичних газетних текстів. Авторами останніх робіт, присвячених цій тематиці є О. О. Нагачевська, І. Маргієва, Г. Шанталь, В. Білицька, А. О. Лисенко, О. О. Константинова, А. Н. Мамедов, К. Саросі-Мардірож, П. Боберг. Серед турецьких дослідників перекладу соціально-політичних текстів можна виділити таких, як Б. Аксой, Е. Дурукан, С. Вурал-Кара та інші. Дослідженням перекладу турецькомовних газетних текстів на українську мову займалися С. В. Сорокін, В. В. Пілик, Н. В. Сіленко, К. О. Телешун.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження лексичних аспектів перекладу, розкриття стилістичних засобів, аналіз методів і засобів передачі інформації, які використовує перекладач при перекладі суспільно-політичних текстів. Для реалізації мети були поставлені такі завдання:

1. Визначити поняття «суспільно-політичний текст» та встановити його особливості.
2. Виділити та дослідити лексику, притаманну суспільно-політичним газетним текстам турецькою мовою.
3. Проаналізувати використання лексичних трансформацій при перекладі турецьких соціально-політичних газетних текстів.
4. Встановити найбільш вживані лексичні трансформації при перекладі газетних текстів соціально-політичної тематики з турецької на українську мову.

Для реалізації дослідження були використані такі матеріали: турецькомовні газети «Akşam», «Posta», «Hürriyet», «Sabah».

Виклад основного матеріалу. На даному етапі розвитку перекладознавства існує лише декілька праць, присвячених перекладу суспільно-політичних газетних текстів з турецької на українську мову. Це зумовлює потребу у детальнішому дослідженні цієї сфери перекладознавства. На сучасному етапі перекладач має бути уважним під

час перекладу соціально-політичних газетних текстів, зважаючи на те, що даний тип текстів має вплив на масову аудиторію читачів в усьому світі. На специфіку перекладу газетних матеріалів впливає сам зміст повідомлень, де йде мова про явища, доступні для розуміння широким верствам населення, прямо або побічно пов'язаних з їх життям та інтересами. Так, В. В. Пілик акцентує увагу на необхідності дослідження соціально-політичних газетних текстів зазначаючи, що «серед численних груп термінів на сторінках турецької газети найактивнішою є суспільно-політична лексика, оскільки вона становить ту частину словника, що утворює назви явищ і понять із суспільно-політичної, соціально-економічної, філософської сфери, а, як відомо, саме подіям такого характеру присвячується більшість газетних матеріалів» [16, с. 7]. В той же час, як І. С. Алексеева вважає, що переклад газетних текстів суспільно-політичної тематики – це особлива проблема, адже передача їх дослівно неможлива, тому що їх слід розглядати як єдине семантичне ціле. [9, с. 183]. Отже, так як завдання полягає в повідомленні якихось фактів, в газетних текстах соціально-політичного спрямування необхідне точне позначення понять і явищ. Необхідно впорядкувати газетну інформацію стисло, повідомити основне та справити на читача певний емоційний вплив. Однією з головних проблем перекладу турецьких соціально-політичних газетних текстів можна назвати проблему еквівалентності. Досягнення перекладацької еквівалентності – мета будь-якого перекладу. Ю. Найда виокремлює формальну і динамічну еквівалентність перекладу [8, с. 54]. Формальна еквівалентність полягає у прагненні перекладача відтворити повідомлення якомога ближче до форми й змісту оригіналу, передаючи максимально точно його загальну структуру й окремі її складові елементи. У випадку динамічної еквівалентності перекладач ставить за мету створення між текстом перекладу та його читачем зв'язку, який існував між оригінальним текстом і його читачем – носієм мови [2, с. 3]. Такий тип перекладу створює вплив на читача.

Особливо цінним є використання засобів вираження, які підбираються перекладачем таким чином, щоб, у процесі сприйняття тексту, читач не виходив за межі власного культурного контексту. Турецька дослідниця Емра Дурукан підтверджує вищезазначені думки, стверджуючи, що «у політичних текстах мета полягає не в тому, щоб найкоротшим, найпростішим і об'єктивним способом донести до цільової аудиторії те, що автор має на меті. Мета оратора/автора полягає у вмінні використати політичну мову, переконавши цільову аудиторію прийняти той чи інший факт або ж ідею» [4, с. 32]. Таким чином, можна сформулювати твердження, що газетним текстом соціально-політичного спрямування є медіатекст, який має виразну політичну спрямованість, включає в себе поняття і явища, які належать до суспільно-політичної, соціально-економічної та філософської сфери, має на меті донести інформацію читачеві про певні політичні події, використовуючи різноманітні стилістичні засоби як спосіб впливу на цільову аудиторію та є доступним для широкого кола людей.

В турецькомовних соціально-політичних газетних текстах часто вживаються власні назви та імена. Вони надають текстам цього типу конкретизації місця, установ чи певних людей. Тому перекладач має попередньо дослідити назву, що зустрічається в тексті для того, щоб пов'язати її з об'єктом, що називається. Також деякі власні назви можуть подаватися у вигляді скорочень, що значно ускладнює пошук відповідників в українській мові. Як правило, це назви політичних партій, установ чи організацій. Наприклад, у реченні «*MHP Genel Başkan Yardımcısı Mevlüt Karakaya, CHP seçmeniyle değil CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu yönetimiyle anlaşmazlıkları bulunduğunu söyledi*» – *Заступник голови Партії націоналістичного руху Мевлют Каракая сказав, що у нього є розбіжності з головою Народно-республіканської партії Кемалем Киличдароглу, а не з її виборцями*», можна зустріти одразу декілька скорочень: *MHP* – *Партія націоналістичного руху*, *CHP* – *Народно-республіканська партія*. Також

варто пам'ятати, що турецькі імена та прізвища перекладаємо згідно правил транслітерації: *Mevlüt Karakaya* – Мевлют Каракая, *Kemal Kılıçdaroğlu* – Кемаль Киличдароглу. Або ж в іншому прикладі зустрічається назва державної установи *MEB* – *Milli Eğitim Bakanlığı* – Міністерство освіти Туреччини: «*MEB Bilgi İşlem Genel Müdürlüğünce altyapısı hazırlanan sistemle artık ders kitaplarının incelenmesi için gerekli panel süreci, yüz yüzenin yanı sıra çevrim içi ortamlarda da yürütülebilecek*» – «Завдяки системі, інфраструктура якої була підготовлена Головним управлінням інформаційних технологій Міністерства освіти Туреччини, панельний процес, необхідний для перевірки підручників, тепер можна проводити як в онлайн-середовищі, так і офлайн». Варто зазначити, що дослівний переклад назви цієї установи звучить як Міністерство національної освіти, але неодноразово в українській пресі зустрічається варіант Міністерство освіти Туреччини, таким чином, матеріал адаптується під українського читача.

Окрім цього, в багатьох газетних текстах соціально-політичного спрямування досить часто використовуються запозичення з інших мов. Це можуть бути такі лексеми, як *alter ego*, *logo*, *fraksiyon*, *koalisyon*, *otokrasi*, *bürokrasi*, *demokrasi*, *kota*, *konfederasyon*, *liberalizm*, *monarşi*, *siyasi doktrin*, *sosyalleşme*, *totaliterlik* та інші. Як правило, такі терміни є однозначними і перекладаються дослівно. Наприклад, «*Demokrasi ve Atılım Partisi, önümüzdeki seçimlere kendi adıyla, kendi şansıyla, kendi logosuyla girme kararını almıştır*», перекладемо як ««Партія Демократії та Прогресу» вирішила прийняти участь у майбутніх виборах під своїм ім'ям, зі своїм логотипом та спираючись на своє політичне минуле».

Іншою особливістю, характерною для турецьких газетних текстів суспільно-політичного спрямування є використання політичних та економічних термінів. Серед політичних термінів, можна виділити такі: *ayrımçılık*, *seçim sistemi*, *devlet gücü*, *jeopolitik*, *vatandaşlık*, *küreselcilik*, *sivil toplum*, *yolsuzluk*, *milliyetçilik*, *muhalefet*, *egemenlik* та інші. Розглянемо

переклад речення, в якому присутні політичні терміни. «*Seçilmesi halinde ülkede doğanlar için bazı şartlarda verilen vatandaşlık hakkını iptal edeceğini anlatan Le Pen, suçta karışmış yabancıların sınır dışı edileceğini belirtti*» – «Пояснюючи, що в разі її обрання на посаду президента вона позбавить права громадянства, наданого народженим в країні за певних умов, Ле Пен заявила, що іноземці, причетні до злочинів, будуть депортовані».

До економічних термінів, які використовуються в турецькомовних соціально-політичних газетних текстах належать такі, як: *enflasyonla mücadele politikası, banka hesabı, iflas, işsizlik, takas, devlet bütçesi, üretme, para sistemi, ekonomik bütünleşme, ekonomik kaynaklar, yatırım fonları, uluslararası ekonomik entegrasyon* та інші. Наприклад, «*Aramızdaki ekonomik entegrasyon ve derin ticaret ilişkileri AB ve Türkiye arasındaki Gümrük Birliği Anlaşması'nın imzalanmasıyla da gelişti*» – «Економічна інтеграція та глибокі торговельні відносини між нами також покращилися з підписанням Угоди про Митний союз між ЄС та Туреччиною».

Особливістю турецьких газет є заголовки газетних матеріалів. Автори намагаються використовувати мінімум тексту для заголовків, але іноді заголовок може мати подвійний зміст. Інколи комбінація слів у заголовках підбирається таким чином, що за змістом можна зробити абсолютно протилежні переклади, тому дуже важливо відчувати цей нюанс. Наприклад, у заголовку турецької газети «Akşam» можна прочитати наступне: «*Masayı batırdı! İttifakın küçüğü krizin büyüğünü çıkardı*». Перекладаючи дослівно ми допустимо наступну помилку: «*Він зіпсував стіл. Менший з альянсу спричинив велику кризу*», але для того, щоб зробити вірний переклад тут потрібно звернути увагу на підзаголовок: «*Altılı ittifakın ortaklarından biri olan DP Genel Başkanı Gültekin Uysal, geçtiğimiz günlerde bizzat masanın iki ortağını doğrudan hedef alan açıklamalarda bulunmuştu. İttifakta büyük tartışma yaratan çıkış üzerine Kemal Kılıçdaroğlu'nun "altılı masa yara aldı, bunu telafi et" uyarısı üzerine Uysal, özür turlarına çıktı*». Тобто,

проаналізувавши вищесказане, доцільно буде перекласти заголовок наступним чином: «Член альянсу став причиною масштабної кризи, зірвавши засідання».

Ще однією особливістю турецьких газет є широке використання метафор, вживання яких, є відображенням дійсності та засобом створення унікального образного світу журналіста. Найчастіше метафори зустрічаються в заголовках турецькомовних газетних текстів з метою підвищення зацікавленості читачів до тієї чи іншої теми. Під час перекладу турецьких метафор українською мовою потрібно звертати увагу на рівень подібності культурно-мовних традицій тексту оригіналу та тексту перекладу. Якщо метафора турецькою мовою не має відповідника в українській мові, то в такому випадку доцільно використовувати прийом додавання, опущення або заміни. Наприклад, у заголовку «*Bakan Akar: «Pençe-Kilit Operasyonuyla teröristlerin inleri başlarına yıkılıyor»*» було використано метафору «*başlarına yıkılıyor*», що при дослівному перекладі звучатиме «руйнуються на їхніх головах». Але у варіанті, адаптованого під українського читача доцільно буде використати прийом заміни, акцентуючи увагу на тому, що безпосередньо самі терористи можуть спостерігати наслідки руйнувань. В цьому випадку переклад матиме такий вигляд: «Міністр Акар: «За допомогою операції «Замок кігтя» осередки терористів руйнуються прямо у них перед очима»». Якщо при перекладі з турецької на українську мову спостерігається співпадіння лексичного значення та емоційного забарвлення метафори, в такому випадку використовується прийом калькування. У заголовку «*Başkan Erdoğan öğretmenler ile iftarda buluştu: Maarif davamızın sancaktarları*» – «Президент Ердоган зустрівся з викладачами під час іфтару: прапороносці нашої освіти» використано саме цей прийом, оскільки метафора «*maarif davamızın sancaktarları*» передає аналогічний метафоричний образ викладача, як особи, до якої в Туреччині ставляться з великою повагою.

Таким чином, можна зробити висновок, що для того, щоб правильно зрозуміти і перевести заголовок, необхідно, насамперед, прочитати саму статтю, передавши не тільки зміст, а й форму заголовка, не порушуючи при цьому норм української мови і її стилістичних особливостей.

У газетно-інформаційних текстах широко розповсюджені так звані «готові формули», які або вказують на джерело інформації або є просто політичними штампами. Вивчаючи особливості турецькомовних газетно-інформаційних текстів можна помітити, що для уникнення повторень, автори досить часто намагаються замінити дієслова «*demek*» та «*söylemek*» на конструкції з післяйменником «*göre*»: *haberine göre, bilgili kaynaklara göre, açıklamaya göre*. З цією ж метою спостерігається використання інших дієслів, подібних за значенням: *tespit edilmek, ifade edilmek, açıklamalarda bulunmak, belirtilmek, konuyla ilgili konuşmak, görüntülenmek, vurgulamak, bir şeyin altını çizmek, kaydetmek, iddia etmek, açıklamak* та інші. Наприклад, у реченні «*Türk Ajansı Kıbrıs'ın (TAK) haberine göre, Cumhurbaşkanı Tatar ile Başbakan Faiz Sucuoğlu arasındaki görüşme sona erdi*» використовується вираз «*haberine göre*», який у перекладі має таке значення: «**Згідно з даними, наданими Турецьким Інформаційним Агентством в Кіпрі (ТІАК), завершилася зустріч президента Татар і прем'єр-міністра Фаїза Суджуоглу**».

Разом з використанням клішованих фраз у турецьких газетних текстах досить часто можна зустріти емоційно-забарвлену лексику, а саме фразеологізми. Найчастіше простежується так звана лексична трансформація фразеологізмів, яка передбачає маніпуляцію з одним або кількома елементами: відбувається заміна компонента фразеологізму. Так, наприклад у турецькій газеті «*Hürriyet*» автори використовують такі фразеологізми: «*Görgü tanıklarına göre, suçlu, yerel polis departmanı olay yerine gelene kadar **tabanları yağlamış***» – *За словами очевидців, злочинець втік до того часу як місцеве управління поліції прибуло на місце злочину;*

«Rakiplerimize karşı elimizden gelenin en iyisini göstermeye çalışıyoruz, bu dünyaya kazık kakıcı değiliz» – «Ми прагнемо показати себе в найкращому світі перед нашими опонентами і не впадемо обличчям в бруд». Тому, перекладач має акцентувати увагу на пошуку українських відповідників, а не на дослівному перекладі фразеологізмів для того, щоб читач міг зрозуміти як емоційне, так і стилістично-змістове забарвлення газетного повідомлення.

Невід'ємною частиною перекладу турецьких газетних текстів соціально-політичного стилю на українську мову є використання лексичних трансформацій, які позначають «різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу» [6, с. 71]. Наразі існує безліч класифікацій перекладацьких трансформацій, але найбільш популярною і вичерпною вважається класифікація, запропонована В. Н. Комісаровим, який класифікував перекладацькі трансформації на три види: граматичні, лексичні та лексико-граматичні (комплексні). До лексичних він відніс формальні перетворення: транскрипцію, транслітерацію, калькування та лексико-семантичні заміни (як-от конкретизація, генералізація, модуляція). Найбільш поширеними лексикограматичними трансформаціями В. Н. Комісаров визначив антонімічний переклад, прийом описового перекладу, а також прийом компенсації [14, с. 159–165]. Говорячи про турецькомовні газетні тексти соціально-політичного стилю, найбільш поширеними видами лексичних трансформацій при перекладі українською мовою є метод смислового розвитку (34%), антонімічний переклад (26%), генералізація (22%), та конкретизація (18%), що було визначено за допомогою лінгвістичного експерименту. Використовуючи лексично-перекладацькі трансформації при перекладі певного лексичного елемента суспільно-політичних газетних

текстів, ми враховуємо сукупність його контекстуальних зв'язків і функціональних характеристик. Таким чином, ми спостерігаємо багатозначність окремих лексичних одиниць і потребу у встановленні єдиного відповідника, який відповідає контексту та смислового навантаженні речення. Звісно, що використання лише словникових відповідників є недостатньою умовою адекватного перекладу суспільно-політичної лексики газетних текстів, оскільки контекст часто диктує необхідність відхилення від словникових відповідників. Тому, однією з основних проблем перекладу є необхідність знайти конкретне значення слова чи словосполучення, відсутнє в словнику, але найбільш доречне для певної ситуації. Розглянемо декілька прикладів перекладу турецькомовної лексики на українську мову. У статті газети «Akşam» автор використовує слово «yemek» у наступному реченні: *«Çünkü biz, Türk milleti olarak ayçiçeği yağına damak lezzetimiz uygun olduğundan dolayı kanola yağını yemeklerde ya da farklı kullanım alanlarında maalesef kullanamayız»* – «Тому що ми, як турецька нація, не можемо використовувати рапсову олію для приготування їжі або ж у інших сферах, оскільки нам краще смакує соняшникова олія». У цих прикладах при перекладі на українську мову доцільно використати метод конкретизації – заміну багатозначного слова на лексичну одиницю з вузьким значенням. В турецькій мові слово «yemek» має широке значення, оскільки може позначати як прийом їжі, так і страву, їжу в загальному понятті або приготування їжі. Варто сказати, що в турецькій мові багатозначні слова зустрічаються доволі часто, тому метод конкретизації є одним з найпоширеніших при перекладі на українську мову. Досить поширеним при перекладі турецькомовних газетних текстів суспільно-політичного характеру українською мовою є використання прийому калькування, який позначає заміну компонентів слова чи фрази прямим еквівалентом мови перекладу. Варто зазначити, що думки перекладознавців щодо доцільності використання даного прийому

розбігаються. Адже деякі науковці вважають прийом калькування недоречним засобом у перекладацькій діяльності, який заважає точно передати значення лексеми рідною мовою. При перекладі соціально-політичних газетних текстів калькування стає способом, за допомогою якого перекладачі можуть передати сутність відповідної одиниці мовою оригіналу. При перекладі речення «*Parlamento son oturumda liberalizmin kendi işlerine burnunu sokmasına artık tahammül etmeyeceğini belirten bir yasa çıkardı*» можна застосувати прийом калькування таким чином: «На минулому засіданні парламент прийняв закон, у якому заявлялося, що він більше не терпітиме того, як представники лібералізму сунуть свого носа не у свої справи». У реченні мовою оригіналу використовується досить поширений турецький фразеологізм «*burnu sokmak*», який можна зберегти при перекладі українською мовою, зберігши негативний емоційний зміст повідомлення. Антонімічний переклад є порівняно поширеним типом трансформаційних операцій при перекладі. А. А. Каразія погодилась із визначенням антонімічного перекладу «як способу заміни позитивної форми в оригіналі на негативну у перекладі або навпаки» [13, с. 8]. В турецькій мові цей перекладацький прийом сприяє більш легкому сприйняттю перекладу, допомагаючи уникнути великої кількості заперечень у висловлюванні. Наприклад, «*Menfi'nin Ankara ile iş birliği fırsatlarının ve ikili ilişkilerin geliştirilmesinin önemli olduğunu da vurguladığı belirtilen açıklamada, ayrıca Menfi'ye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın selamını ileten Çavuşoğlu'nun, Türkiye'nin, Libya'nın birlik ve istikrarına destek verdiğini söylediği aktarıldı*» – «Менфі також наголосив на важливості розвитку можливостей співпраці та двосторонніх відносин з Анкарою, та не втрачаючи можливості передати Менфі привітання президента Реджепа Таїпа Ердогана, Чавушоглу сказав, що Туреччина підтримує єдність і стабільність Лівії». У реченні використано антонімічний переклад дієприкметникового звороту «*selamını ileten*», де у

турецькомовному варіанті вираз має позитивне значення, в той час, як у перекладі українською мовою створюється заперечний аспект за допомогою дієприслівникового звороту «не втрачаючи можливості передати привітання». Також, варто звернути увагу на особливості перекладу турецьких імен, для яких зазвичай використовується метод транслітерації. У наступному прикладі «*Mağdurlar, firma yetkilileri hakkında Bodrum Cumhuriyet Başsavcılığı'na 'nitelikli dolandırıcılık' iddiasıyla suç duyusunda bulundu*» – «Потерпілі подали позов проти посадових осіб компанії до Головної прокуратури Бодрума, заявивши про «кваліфіковане шахрайство»» автор використовує метод смислового розвитку, коли слово при перекладі є логічним розвитком слова, використаного в оригіналі. У вищевказаному прикладі конструкція, утворена сполученням іменника «*iddia*» та післяйменника «*ile*» («*iddiasıyla*»), при перекладі змінює свою граматичну форму і набуває ознак дієприслівника «заявивши про». З цього випливає думка, що при перекладі газетних текстів суспільно-політичного стилю з турецької на українську мову слід враховувати їхні лексичні і семантичні розбіжності, які вимагають перетворення та зміни слів під час перекладу, а оскільки словниковий запас тісно пов'язаний з граматиною, перетворення часто призводять до одночасних змін не тільки лексики, але і до утворення нових граматичних явищ у вихідному тексті.

Висновки даного дослідження та перспективи використання результатів дослідження. Отже, процес перекладу турецьких газетних текстів на українську мову вимагає детального вивчення їхніх стилістично-лексичних особливостей. При перекладі текстів такого типу перекладач має звертатися не лише до словникових відповідників, але і вміти використовувати численні текстові перетворення для досягнення адекватності та еквівалентності перекладу. У ході дослідження було запропоноване визначення газетного тексту соціально-політичного спрямування як медіатексту, який має виразну політичну спрямованість,

включає в себе поняття і явища, які належать до суспільно-політичної, соціально-економічної та філософської сфери, має на меті донести інформацію читачеві про певні політичні події, використовуючи різноманітні стилістичні засоби як спосіб впливу на цільову аудиторію та є доступним для широкого кола людей. Також, було встановлено, що особливостями турецьких соціально-політичних газетних текстів є наявність великої кількості скорочень, пов'язаних з назвами державних установ та політичних самітів, політичних партій, політико-економічних організацій. Було досліджено, що текстам даного типу притаманні слова іншомовного походження, серед яких найбільше запозичень з французької та англійської мов. Як показало дослідження, особливостями соціально-політичних газетних текстів також є вживання фразеологізмів, метафор, багатозначних лексем та мовних кліше. Турецькі газетні тексти суспільно-політичного характеру багаті на політичні та економічні терміни. Було визначено, що використання лексичних трансформацій є необхідною умовою для створення фахового перекладу турецьких газетних текстів на українську мову. Проаналізовано частоту вживання лексичних трансформацій при перекладі суспільно-політичних газетних текстів турецькомовних онлайн-газет «Akşam», «Posta», «Hürriyet», «Sabah». За основу було взято 160 речень з текстів соціально-політичної тематики, використаних у вищезазначених турецьких газетах, та здійснено їх переклад українською мовою з використанням відповідних трансформацій. Зокрема, було встановлено, що найпоширенішим видом лексичних трансформацій є метод смислового розвитку (34%), який найчастіше використовується у суспільно-політичних текстах турецьких газет «Sabah» (28%) та «Akşam» (23%).

Результати дослідження можуть бути використані у якості допоміжних матеріалів при вивченні перекладознавчих та мовознавчих

дисциплін у ЗВО, а також для подальших наукових досліджень у сфері турецької мови та перекладу.

Література

1. Aksoy N. Sosyal bilimler metinleri çevirisi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 16/ Sayı: 2, 1999.
2. Aksoy N. Teknik çeviri. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 1998. № 15 (2).
3. Doorslaer L. The double extension of translation in the journalistic field. Across Languages and Cultures. 2010. № 11 (2).
4. Durukan E. Politik Dil Kullanımı ve Çeviri. Türkiye Aim Kitapları. Saarbrücken, 2016.
5. Eugene A. and Charles R. Theory and Practice of Translation. Leiden : E. J. Brill, 1969.
6. Sarosi-Mardirosz K. Problems Related to the Translation of Political Texts. Acta Universitatis Sapientiae, Philologica. 2014. № 6 (2).
7. Vural Kara S. Diplomasi metinleri çevirisi örneğinde kaynak metin – erek metin bağıntisi. Dil ve Edebiyat Dergisi // Journal of Linguistics and Literature. 2007. 4:1. P. 49-67.
8. Акоп'янц Н. М. Особливості перекладу суспільно-політичної лексики з англійської мови на українську / Н. М. Акоп'янц, В. І. Полтавський // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип.: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. Харків : НТУ "ХПІ". 2014. № 37.
9. Алексеєва І.С. Текст і переклад. Питання теорії. М.: Міжнарод. відносини, 2008.
10. Арнольд І. В. Стилїстика. Сучасна англійська мова. Посібник для ЗВО 4-те вид. М.: Флїнта, 2002.

11. Гуренко Н. В. Специфіка перекладу суспільно-політичних реалій. Вісник СумДУ. Серія Філологія. 2007. №1.
12. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Ч. 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В'ячеслав Іванович Карабан. Вінниця: Нова книга, 2001.
13. Каразія А. А. Англоязычный переводной дискурс как результат реализации переводческих стратегий. СПб., 2016.
14. Комісаров В. Н. Современное переводоведение. Москва: ЭТС, 2002.
15. Мамедов А.Н. Трудности при переводе текстов общественно-политической тематики // Russian Journal of Linguistics. 2013. №1.
16. Пілик В. В. Лексико-граматична структура турецького газетного тексту: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.13 / В.В. Пілик ; НАН України. Ін-т сходознавства ім. А.Кримського. К., 2007.
17. Пілик В. В. Суспільно-політична термінологічна лексика на сторінках турецьких газет у системі інших лексичних одиниць / Пілик В. В. // Українська орієнталістика : [збірник наукових праць]. 2006. Вип. 1. С. 72-74.
18. Сіленко Н. В. Презентація перекладацьких трансформацій при перекладі турецьких газетно-публіцистичних текстів на українську мову // Мова і культура. 2014. Вип. 17, т. 1.
19. Сорокін С. В. Проблема еквівалентності та адекватності перекладу видо-часових форм у газетних текстах (на матеріалі турецької та української мов). К.: ВЦ КНЛУ, 2006.
20. Телешун К.О. Структурні та лексико-стилістичні особливості турецькомовних газет на економічну тематику / К.О. Телешун // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. Видавничий дім «Гельветика», 2019. № 41, том 1. С. 190-193.

21. Шишкова Д. Д. Lexical and syntactic peculiarities of an english newspaper article // Russian Linguistic Bulletin. 2015. №3 (3).

References

1. Aksoy N. Sosyal bilimler metinleri çevirisi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 16/ Sayı: 2, 1999.
2. Aksoy N. Teknik çeviri. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 1998. № 15 (2).
3. Doorslaer L. The double extension of translation in the journalistic field. Across Languages and Cultures. 2010. № 11 (2).
4. Durukan E. Politik Dil Kullanımı ve Çeviri. Türkiye Aim Kitapları. Saarbrücken, 2016.
5. Eugene A. and Charles R. Theory and Practice of Translation. Leiden : E. J. Brill, 1969.
6. Sarosi-Mardirosz K. Problems Related to the Translation of Political Texts. Acta Universitatis Sapientiae, Philologica. 2014. № 6 (2).
7. Vural Kara S. Diplomasi metinleri çevirisi örneğinde kaynak metin – erek metin bağıntısı. Dil ve Edebiyat Dergisi // Journal of Linguistics and Literature. 2007. 4:1. P. 49-67.
8. Akop'janc N. M. Osoblyvosti perekladu suspiljno-politychnoji leksyky z anghlijskoji movy na ukrajinsjku / N. M. Akop'janc, V. I. Poltavskyj // Visnyk Nac. tekhn. un-tu "KhPI" : zb. nauk. pr. Temat. vyp.: Aktualjni problemy rozvytku ukrajinsjkogho suspiljstva. Kharkiv : NTU "KhPI". 2014. № 37.
9. Aljeksjejeva I.S. Tekst i pereklad. Pytannja teoriji. M.: Mizhnarod. vidnosyny, 2008.
10. Arnoljd I. V. Stylistyka. Suchasna anghlijsjka mova. Posibnyk dlja ZVO 4-te vyd. M.: Flinta, 2002.

11. Ghurenko N. V. Specyfika perekladu suspiljno-politychnykh realij // Visnyk SumDU. Serija Filologhija. 2007. № 1.
12. Karaban V. I. Pereklad anghlijskoji naukovoji i tekhnichnoji literatury. Ch. 2. Leksychni, terminologhichni ta zhanrovo-stylistychni trudnoshhi / V'jacheslav Ivanovykh Karaban. Vinnycja: Nova knygha, 2001.
13. Karaziya A. A. Angloyazychnyy perevodnoy diskurs kak rezultat realizatsii perevodcheskikh strategiy. SPb., 2016.
14. Komisarov V. N. Sovremennoe perevodovedenie. Moskva: ETS, 2002.
15. Mamedov A.N. Trudnosti pri perevode tekstov obshchestvenno-politicheskoy tematiki // Russian Journal of Linguistics. 2013. № 1.
16. Pilyk V. V. Leksyko-ghramatychna struktura turecjkoqho ghazetnoqho tekstu: Avto-ref. dys... kand. filol. nauk: 10.02.13 / V.V. Pilyk ; NAN Ukrainy. In-t skhodoznavstva im. A.Krymskjogho. K., 2007.
17. Pilyk V. V. Suspiljno-politychna terminologhichna leksyka na storinkakh turecjkykh ghazet u systemi inshykh leksychnykh odynycj / Pilyk V. V. // Ukrainijsjka orijentalistyka : [zbirnyk naukovykh pracj]. 2006. Vyp. 1. S. 72-74.
18. Silenko N. V. Prezentacija perekladacjkykh transformacij pry perekladi turecjkykh ghazetno-publicystychnykh tekstiv na ukrainijsjku movu // Mova i kuljtura. 2014. Vyp. 17, t. 1.
19. Sorokin S. V. Problema ekvivalentnosti ta adekvatnosti perekladu vydochasovykh form u ghazetnykh tekstakh (na materialy turecjkoji ta ukrainijsjkoji mov). K.: VC KNLU, 2006.
20. Teleshun K.O. Strukturni ta leksyko-stylistychni osoblyvosti turecjkomovnykh ghazet na ekonomichnu tematyku / K.O. Teleshun // Naukovyj visnyk Mizhnarodnoqho ghumanitarnogho universytetu. Ser.: Filologhija. Vydavnychyj dim «Gheljvetyka». 2019. № 41, tom 1. S. 190-193.

21. Shyshkova D. D. Lexical and syntactic peculiarities of an english newspaper article. *Russian Linguistic Bulletin*. 2015. № 3 (3).